



TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ TÜKENMİŞLİK DÜZEYİ

BURNOUT LEVELS OF TURKISH TEACHERS

Hasan BAĞCI¹, Sedat KARAGÜL²

Öz

Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre (cinsiyet, medeni durum, yaş, mesleki kıdem, mezun olunan fakülte türü, kaç yıldır aynı okulda çalışıldığı) incelenerek belirlenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu Burdur il merkezinde görev yapmakta olan 35 Türkçe öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu” ve “Maslach Tükenmişlik Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile Mann Whitney-U ve Kruskal Wallis H testleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda bazı değişkenlere bağlı olarak, Türkçe öğretmenlerinin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı duygusunda azalma boyutlarında değişen ağırlıklarla tükenmişlik yaşadıkları belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: *Duyarsızlaşma, Duygusal Tükenme, Kişisel Başarı Duygusunda Azalma, Tükenmişlik, Türkçe Öğretmeni.*

Abstract

The aim of the research is to examine the exhaustion level of the Turkish teacher's according to the variables of gender, marital status, age, seniority/ careers years, graduate from the faculty type, howmany years studied at the same school. The sample of the study consist of 35 Turkish teachers working in city center of Burdur. The data collection tools of the study are “Personal Information Form” designed by the researchers and “Maslach Burnout Inventory” developed by Maslach an Jackson (1981). Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk tests, Mann Whitney-U and kruskal Wallis H tests were used fort he statistical analysis of data. The study demonstrates that Turkish teachers experience varying degrees of burnout in the dimensions of emotional exhaustion, depersonalization and reduced personal accomplishment based on certain variables.

Keywords: *Depersonalization, , emotional exhaustion, reduced personal accomplishment, Burnout, Turkish teacher.*

¹ Yrd. Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, hbagci@mehmetakif.edu.tr

² Arş. Gör., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, skaragul@mehmetakiff.edu.tr

1. GİRİŞ

İnsanların işlerinde yaşadıkları ilişkilerin zorlaşması ve buna bağlı olarak bir şeylerin ters gittiği yolundaki inancın artmasıyla gelişen süreç, bizi modern çağın önemli bir fenomeniyle karşı karşıya bırakmaktadır. Tükenmişlik (burnout) olarak nitelendirilen bu fenomen, 1970’li yıllarda Amerika’da özellikle insanlara hizmet verilen alanlarda çalışanlarda görülmeye başlanmıştır (Gündüz, 2005: 152). 1970’li yılların sonu ve 1980’li yılların başında ortaya çıkan “tükenmişlik” kavramı, ilk olarak 1974 yılında Freudenberger’in stres ile ilgili “Journal Of Social Issues”da yayınladığı çalışmasında yer almış (Özdemir, 1999: 98) ve başarısızlık, yıpranma, enerji ve güç kaybı, insanın iç kaynakları üzerinde karşılamanamayan istek ve taleplerden dolayı ortaya çıkan “tükenme” durumu olarak tanımlanmıştır (Freudenberger, 1974: 159).

Son yıllarda çeşitli yardım mesleklerinde çalışan bireylerde sıklıkla gözlenen tükenmişlik sendromu hakkında birçok çalışma yapılmış; nedenleri ve sonuçları açıklanmaya çalışılmıştır. Diğer kişilerle yüz yüze çalışan, hizmet veren ve yardım eden meslek gruplarının tükenmişlik açısından risk altında olduğu kabul edilmektedir. Öğretmenler ise bu meslek grupları arasında en önemlilerinden birini oluşturmaktadır (Akçamete ve ark. 2001: 1).

Öğretmenlerde tükenmişliğin ortaya çıkmasının ve yaygınlaşmasının, çeşitli toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişmelere paralel olarak değişebilen eğitim-öğretim felsefesi ve çalışmalarından kaynaklandığı ifade edilebilir. 30-40 yıl öncesine kadar eğitimciler, eğitim-öğretim çalışmalarına ilişkin olarak alınan kararlar üzerinde baskın bir öge olup toplumdan destek görürken; özellikle yetmişlerin ortasından itibaren bazı farklılıklar ortaya çıkmış ve eğitimcilerin etkinliği azalmıştır (Iwanicki, 1983’ten akt: Gündüz, 2005: 154). Değişen eğitim politikalarıyla birlikte, olumsuz koşullar ve gerilim altında çalışma, bir yandan öğretmenlerin verdiği hizmetin niteliğinde ve niceliğinde bozulmaya neden olurken (Baysal, 1995), diğer yandan birey olarak sağlığını da etkilemiştir (Belacastro, 1982’den akt: Gündüz, 2005: 154). Bu etkileniş, öğretmenlerin öğrencilerine, yöneticilere, velilere ve genel olarak işine ilgisini, sevecenliğini, idealizmini azaltmakta; hizmet verirken etkileştiği kişilere olumsuz duygular geliştirmelerine neden olmaktadır (Schwab, Jackson ve Schuler, 1986’den akt: Gündüz, 2005: 154).

Mesleki tükenmişlik öğretmenlerin, yorgunluk, uykusuzluk ve çeşitli bazı psikosomatik rahatsızlıklar yaşamalarına, işten soğuma ve mesleklerinden uzaklaşmalarına, öğrencilerine, idareci ve velilere; okuluna ve işine ilgisini, sevecenliğini, idealizmini azaltmakta; hizmet verirken etkileşim içerisinde olduğu bireylere karşı olumsuz duygular geliştirmelerine ve öğrencilere sunduğu hizmetleri aksatmasına neden olmaktadır (Çimen, 2007; Gündüz, 2005; Baysal, 1995).

İnsanların daha fazla sınırlı olmalarına, performanslarının en alt seviyeye inmesine, işteki kalite ve yetkinliklerinin azalmasına neden olan tükenmişlik (Maslach, 2001; Cheuk ve Sai, 1995), ne yazık ki yalnızca o kişiyi ilgilendirmemektedir. Öğretmenin kendi yaşamının etkilenmesi dışında öğrencilere, okul personeline, ebeveynlere, öğretmenin kendi ailesine ve sonuçta bir bütün olarak topluma da zarar vermektedir (Iwanicki, 1983; Hock, 1988’ten akt: Gündüz, 2005: 154). Öğretmenlikte ya da eğitimcilikte tükenmişlik, bir profesyonel olarak öğretmenin öğrencilerine karşı ilgisini kaybetmesine, daha sonra da öğrencilere alaycı, insanlık dışı bir şekilde davranmasına ve onlara küçültücü tarzlarda hitap etmesine neden olmaktadır (Baysal, 1995’ten akt: Gündüz, 2005: 154). Bu nedenle, öğretmenlerin tükenmişlik

düzeylerinin belirlenmesi ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda öğretmenlerin meslekî açıdan tükenmelerine yol açan etkenlerin belirlenmesi ve bu etkenlerin ortadan kaldırılmasına yönelik çözüm önerilerinde bulunulması büyük önem taşımaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre (cinsiyet, medeni durum, yaş, meslekî kıdem, mezun olunan fakülte türü, kaç yıldır aynı okulda çalışıldığı vs.) incelenerek belirlenmesi ve bu sonuçlara göre uygun çözüm yollarının geliştirilmeye çalışılmasıdır.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada, var olan bir durumu herhangi bir müdahalede bulunmadan, olduğu gibi ortaya koymayı amaçlayan betimleme-survey yöntemi kullanılmıştır.

2.1. Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunu Burdur il merkezinde görev yapmakta olan 27'si kadın, 8'i erkek toplam 35 Türkçe öğretmeni oluşturmuştur.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama araçları olarak “Kişisel Bilgi Formu” ile “Maslach Tükenmişlik Ölçeği” kullanılmıştır.

Çalışmada kullanılan kişisel bilgi formu, araştırmacılar tarafından bağımsız değişkenlerle ilgili bilgi elde edebilmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu formda, Türkçe öğretmenlerinin cinsiyet, medeni durum, yaş, meslekî kıdem, mezun olduğu fakülte türü, kaç yıldır aynı okulda çalıştığı şeklinde sorular bulunmaktadır.

Araştırmanın bir diğer veri toplama aracı olan Maslach Tükenmişlik Ölçeği (MTÖ) Maslach ve Jackson (1981) tarafından geliştirilmiştir. Maslach Tükenmişlik Ölçeği 22 maddeden oluşmuş olup üç boyutludur. Söz konusu ölçeğin 9 maddesi “duygusal tükenme”, 5 maddesi “duyarsızlaşma”, 8 maddesi ise “kişisel başarı” boyutuna aittir. Duygusal tükenme (DT) ve duyarsızlaşma (D) alt ölçek puanları, her bir madde için: Hiçbir zaman (0), çok nadir (1), bazen (2), çoğu zaman (3), her zaman (4) olarak; kişisel başarı (KB) alt ölçek puanı ise, bunun tersi şeklinde değerlendirilmektedir (Sucuoğlu ve Kuloğlu, 1996). Tüm alt ölçeklerden alınan puan yükseldikçe tükenmişliğin arttığı kabul edilmektedir.

Maslach Tükenmişlik Ölçeği öğretmen formunun geçerlilik ve güvenilirlik katsayıları Maslach ve Jackson (1981) tarafından saptanmıştır. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı; duygusal tükenmişlik için 0.88, kişisel başarı için 0.83, duyarsızlaşma alt ölçümü için 0.72 olarak saptanmıştır. Ölçeğin Türkiye'deki uyarlama çalışmaları Girgin (1995) ve Baysal (1995) tarafından gerçekleştirilmiştir. Girgin, güvenilirlik katsayısını duygusal tükenmişlik için 0.87, kişisel başarı için 0.74, duyarsızlaşma için 0.63 olarak saptamıştır. Baysal, duygusal tükenmişlik için 0.74, kişisel başarı için 0.77, duyarsızlaşma için 0.75 olarak belirlemiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analiz edilmesinde SPSS 15.0 for Windows paket programı kullanılmıştır. Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nden elde edilen puanların dağılımlarının normal olup olmadığını test etmek amacıyla Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri uygulanmış ve gözlem değerlerinin her iki

durumda da normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Ölçekten elde edilen puanların dağılımı normal olmadığından tükenmişlik alt ölçek puanları açısından Türkçe öğretmenlerinin demografik değişkenlerine bağlı bir farklılaşmanın olup olmadığını değerlendirmek için nonparametrik testlerden ikili gruplar için Mann Whitney U-Testi, üç veya daha fazla grup için ise Kruskal Wallis H-Testi uygulanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın verileri; cinsiyet, medeni durum, yaş, meslekî kıdem, mezun olunan fakülte türü, kaç yıldır aynı okulda çalışıldığı değişkenlerine göre analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucu elde edilen veriler, ayrı ayrı tabloleştirilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunu Oluşturan Türkçe Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre MTÖ'nün Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Duyarsızlaşma	Kadın	27	16,83	454,50	76,500	,211
	Erkek	8	21,94	175,50		
Duygusal Tükenme	Kadın	27	17,41	470,00	92,000	,527
	Erkek	8	20,00	160,00		
Kişisel başarı	Kadın	27	17,44	471,00	93,000	,554
	Erkek	8	19,88	159,00		

Tablo 1'de çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin alt ölçek puanlarına ilişkin Mann Whitney U-Testi sonuçları verilmiştir. Tablodaki sıra ortalamalarına bakıldığında, erkek öğretmenlerin duyarsızlaşma, duygusal tükenme ve kişisel başarı alt ölçek puanlarının kadın öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak, ölçek puanlarından elde edilen bu farklılıklar, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 2. Çalışma Grubunu Oluşturan Türkçe Öğretmenlerinin Medeni Durumlarına Göre MTÖ'nün Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Duyarsızlaşma	Evli	33	17,76	586,00	25,000	,565
	Bekâr	2	22,00	44,00		
Duygusal Tükenme	Evli	33	17,61	581,00	20,000	,352
	Bekâr	2	24,50	49,00		
Kişisel başarı	Evli	33	18,15	599,00	28,000	,721
	Bekâr	2	15,50	31,00		

Tablo 2’de çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmenlerinin medeni durumlarına göre Maslach Tükenmişlik Ölçeği’nin alt ölçek puanlarına ilişkin Mann Whitney U-Testi sonuçları verilmiştir. Tablodaki sıra ortalamalarına bakıldığında, bekâr öğretmenlerin duyarsızlaşma ve duygusal tükenme alt ölçek puanlarının evli öğretmenlere göre daha yüksek olduğu, ancak kişisel başarı alt ölçek puanlarında evli öğretmenlerin bekâr öğretmenlere göre puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak, ölçek puanlarından elde edilen bu farklılıklar, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 3. Çalışma Grubunu Oluşturan Türkçe Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre MTÖ’nün Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Yaş	N	Sıra Ort.	sd	X2	p
Duyarsızlaşma	26-30	20	16,58			
	31-35	9	21,06	3	3,818	,282
	36-40	3	11,50			
	41 ve üzeri	3	24,83			
Duygusal Tükenme	26-30	20	16,63			
	31-35	9	19,33	3	7,388	,060
	36-40	3	10,00			
	41 ve üzeri	3	31,17			
Kişisel başarı	26-30	20	18,53			
	31-35	9	14,39	3	2,119	,548
	36-40	3	23,33			
	41 ve üzeri	3	20,00			

Tablo 3’te çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmenlerinin yaşlarına göre MTÖ’nün alt ölçek puanlarına ilişkin Kruskal Wallis H-testi sonuçları verilmiştir. Tabloda yer alan sıra ortalamalarına bakıldığında, 41 ve üzeri yaşlarındaki öğretmenlerin duyarsızlaşma ve duygusal tükenme alt ölçek puanlarının daha genç yaşlardaki öğretmenlere göre daha yüksek olduğu, kişisel başarı alt ölçek puanlarında ise 36-40 yaş aralığındaki öğretmenlerin diğer öğretmenlere göre puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak, ölçek puanlarından elde edilen bu farklılıklar, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4. Çalışma Grubunu Oluşturan Türkçe Öğretmenlerinin Meslekî Kıdemlerine Göre MTÖ'nün Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Meslekî Kıdem	N	Sıra Ort.	sd	X2	p
Duyarsızlaşma	1-5 yıl	7	19,86	3	1,077	,783
	6-10 yıl	20	16,50			
	11-15 yıl	3	21,17			
	16 ve üzeri	5	19,50			
Duygusal Tükenme	1-5 yıl	7	21,29	3	1,723	,632
	6-10 yıl	20	16,18			
	11-15 yıl	3	18,00			
	16 ve üzeri	5	20,70			
Kişisel başarı	1-5 yıl	7	11,50	3	4,167	,244
	6-10 yıl	20	20,03			
	11-15 yıl	3	15,33			
	16 ve üzeri	5	20,60			

Tablo 4'te çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmenlerinin meslekî kıdemlerine göre MTÖ'nün alt ölçek puanlarına ilişkin Kruskal Wallis H-Testi sonuçları verilmiştir. Tablodan sıra ortalamalarına bakıldığında 11-15 yıl aralığında meslekî kıdeme sahip öğretmenlerin duyarsızlaşma alt ölçek puanlarının diğer öğretmenlere göre daha yüksek olduğu, 1-5 yıl aralığında meslekî kıdeme sahip olan öğretmenlerin ise duygusal tükenme alt ölçek puanlarının diğer öğretmenlerden daha yüksek olduğu, 16 ve 16 yıldan fazla bir meslekî kıdeme sahip öğretmenlerin de kişisel başarı alt ölçek puanlarının diğer öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak, ölçek puanlarından elde edilen bu farklılıklar, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 5. Çalışma Grubunu Oluşturan Türkçe Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Fakülte Türüne Göre MTÖ'nün Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Fakülte Türü	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Duyarsızlaşma	Eğitim	31	17,29	536,00	40,000	,248
	Fen-Edebiyat	4	23,50	94,00		
Duygusal Tükenme	Eğitim	31	18,47	572,50	47,500	,449
	Fen-Edebiyat	4	14,38	57,50		
Kişisel başarı	Eğitim	31	18,00	558,00	62,000	1,000
	Fen-Edebiyat	4	18,00	72,00		

Tablo 5'te çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmenlerinin mezun oldukları fakülte türüne göre MTÖ'nün alt ölçek puanlarına ilişkin Mann Whitney U-Testi sonuçları verilmiştir. Tablodan sıra ortalamalarına bakıldığında, Fen-Edebiyat Fakültesi'nden mezun olan Türkçe öğretmenlerinin duyarsızlaşma alt ölçek puanları, Eğitim Fakültesi'nden mezun olan öğretmenlerden daha yüksek iken, Eğitim Fakültesi'nden mezun olan Türkçe öğretmenlerinin de duygusal tükenme alt ölçek puanlarının Fen-Edebiyat Fakültesi'nden mezun olmuş olan Türkçe öğretmenlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak, ölçek puanlarından elde edilen bu farklılıklar, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 6. Çalışma Grubunu Oluşturan Türkçe Öğretmenlerinin Aynı Okulda Çalışma Sürelerine Göre MTÖ'nün Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Aynı Okulda Çalışma Süresi	N	Sıra Ort.	sd	X2	p
Duyarsızlaşma	1-5 yıl	24	18,50			
	6-10 yıl	8	17,13	2	,200	,905
	11-15 yıl	3	16,33			
Duygusal Tükenme	1-5 yıl	24	17,73			
	6-10 yıl	8	20,06	2	,667	,716
	11-15 yıl	3	14,67			
Kişisel başarı	1-5 yıl	24	17,27			
	6-10 yıl	8	18,06	2	1,050	,591
	11-15 yıl	3	23,67			

Tablo 6'da çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmenlerinin aynı okulda çalışma sürelerine göre MTÖ'nün alt ölçek puanlarına ilişkin Kruskal Wallis H-Testi sonuçları verilmiştir. Tablodan sıra ortalamalarına bakıldığında da aynı okulda 1-5 yıl aralığında çalışan Türkçe öğretmenlerinin duyarsızlaşma alt ölçek puanlarının diğer öğretmenlerden daha yüksek olduğu, aynı okulda 6-10 yıl aralığında çalışan Türkçe öğretmenlerinin ise duygusal tükenme alt ölçek puanlarının diğer öğretmenlerden daha yüksek olduğu, buna karşılık aynı okulda 11-15 yıl aralığında çalışan Türkçe öğretmenlerinin kişisel başarı alt ölçek puanlarının diğer öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak, ölçek puanlarından elde edilen bu farklılıklar, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin Burdur il merkezindeki Türkçe öğretmenlerine uygulanması sonucunda elde edilen veriler, cinsiyet değişkeninin tükenmişliğin üç boyutu olan duyarsızlaşma, duygusal tükenme ve kişisel başarı üzerinde önemli bir etkililiğinin olmadığını göstermiştir. Cinsiyet değişkeninin, tükenmişliği etkileyen önemli bir etken olmadığı, konuyla ilgili yapılan bazı araştırmalarda

da belirtilmiştir (Akman vd., 2010; Gezer vd., 2009; Soyer vd., 2009; Güneri ve Özdemir, 2003; Kırılmaz vd., 2003; Küçüksüleymanoğlu, 2007). Araştırmadan elde edilen sıra ortalamalarına bakıldığında ise, erkek öğretmenlerin duyarsızlaşma, duygusal tükenme ve kişisel başarı alt ölçek puanlarının kadın öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmenlerinin medeni durum değişkenine göre duyarsızlaşma, duygusal tükenme, kişisel başarı duygusunda azalma alt ölçeklerinden aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bir başka deyişle, araştırmadan elde edilen bulgular, Türkçe öğretmenlerinin meslekî tükenmişlik yaşamalarında evli ya da bekâr olmalarının herhangi bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir. Elde edilen bu sonuç, Soyer vd. (2009) ve Akman vd. (2010) tarafından yapılan çalışma sonuçları ile de örtüşmektedir.

Yapılan araştırmada, Türkçe öğretmenlerinin meslekî tükenmişlik düzeylerinin yaş değişkenine göre de istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma göstermediği belirlenmiştir. Akçamete vd. (2001) de öğretmenlerde tükenmişlik, iş doyumu ve kişilik konulu bir çalışmada yaş değişkeninin tükenmişlik üzerinde etkili olmadığını belirtmiştir. Ancak, Çam (1992), tükenmişlik envanteri konulu çalışmasında, tükenmişliğin duyarsızlaşma boyutunda yaş değişkenine bağlı bir değişme olduğunu ifade etmektedir.

Çalışmada elde edilen veriler, meslekî kıdemın tükenmişliğin üç boyutu olan duyarsızlaşma, duygusal tükenme ve kişisel başarı üzerinde önemli bir etkililiğinin olmadığını göstermiştir. Cemaloğlu ve Erdemoğlu Şahin (2007) tarafından yapılan bir çalışmada da öğretmenlerin meslekî kıdemleri ile duyarsızlaşma ve duygusal tükenme arasındaki fark anlamlı bulunmuşken, kişisel başarı ile meslekî kıdemleri arasındaki fark anlamsız bulunmuştur.

Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin Türkçe öğretmenlerine uygulanması sonucunda elde edilen veriler, Türkçe öğretmenlerinin mezun oldukları fakülte türünün tükenmişlik üzerinde önemli bir etkililiğe sahip olmadığını ortaya koymuştur.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Türkçe öğretmenlerinin aynı okulda çalışma süreleri ile duyarsızlaşma, duygusal tükenme ve kişisel başarı alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanamamıştır. Buna bağlı olarak, Türkçe öğretmenlerinin aynı okulda çalışma sürelerinin meslekî tükenmişlik düzeyleri üzerinde etkili olmadığını söylemek mümkündür.

Araştırma sonucunda elde edilen verilerden hareketle konuyla ilgili şu önerilerde bulunulabilir:

- 1- Türkçe öğretmenlerinin bu mesleği bilinçli olarak ve isteyerek seçmeleri sağlanmalı, bu konuda ortaöğretimdeki rehberlik hizmetleri etkin bir biçimde işe koşulmalıdır.
- 2- Türkçe öğretmenlerinin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinde mesleklerinin ne kadar önemli olduğu üzerinde dikkatle durulmalı, öğretmenler meslekleri konusunda güdülenmelidir.
- 3- Türkçe öğretmenlerine stresle başa çıkma yolları öğretilmeli, konuyla ilgili önemli yayınları takip etmeleri sağlanmalıdır.
- 4- Okul yöneticileri, huzur dolu bir iş ortamı yaratma konusunda gerekli hassasiyeti göstermeli, öğretmenleri karar alma süreçlerine dâhil etmeye özen göstermelidir.
- 5- Öğretmenlerin yaşam standartlarının yükseltilebilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır. Maddi kazançla iş performansı dengelenmelidir.

5. KAYNAKLAR

1. Akman, B., Taşkın, N., Özden, Z. ve Çörtü, F. (2010), Okul Öncesi Öğretmenlerinde
2. Tükenmişlik Üzerine Bir Çalışma, *İlköğretim Online*, 9(2), 802-815.
3. Akçamete, Gönül, Koner, S. ve Sucuoğlu, B. (2001). *Tükenmişlik, İş Doyumu ve Kişilik*. Ankara: Nobel.
4. Baysal, A. (1995). *Lise ve Dengi Okul Öğretmenlerinde Meslekte Tükenmişliğe Etki Eden*
5. *Faktörler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
6. Belacastro, P.A. (1982). Burnout and its relationship to teachers somatic complaints and
7. illnesses, *Psychological Reports*, 50, 1045-1046.
8. Cemaloğlu, Necati ve Erdemoğlu Şahin, Dilek. (2007). Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik
9. Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15 (2), 465
10. 484.
11. Cheuk, W.H. ve Sai, W.K. (1995). Stress, social support, and teacher burnout in Macau,
12. *Current Psychology*, 14 (1), 42-46.
13. Çam, O. (1992). “Tükenmişlik Envanterinin Geçerlilik ve Güvensizliğinin Araştırılması”,
14. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Ankara, ss. 155 – 160.
15. Çimen, S. (2007). *İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Seviyeleri ile*
16. *Öz Yeterlik Alguları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
17. Freudenberger, N. J. (1974). Staff Burnout, *Journal Of Social Issues*, 30, 159-165.
18. Gezer, E. , Yenel, F. ve Şahan H. (2009). Öğretim Elemanlarının Tükenmişlik Düzeyleri ile
19. Sosyodemografik Değişkenleri Arasındaki İlişki, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2
20. (6). 243-250.
21. Gündüz, Bülent (2005). İlköğretim Öğretmenlerinde Tükenmişlik. *Mersin Üniversitesi Eğitim*
22. *Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 152-166.
23. Güneri, O.Y. ve Özdemir, Y. (2003). Sınıf Yönetiminde Öz Yeterliğin, Medeni Durumun,
24. Cinsiyetin ve Öğretmenlik Deneyiminin Öğretmen Tükenmişliğindeki Rolü, VII. Ulusal
25. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Malatya.
26. Hock, R. (1988), Professional burnout among public school teachers, *Public Personnel*
27. *Management*, 17 (2), 12-16.
28. Iwanicki, E.F. (1983). Toward understanding and alleviating teacher burnout, *Theory into*
29. *Practice*, 22 (1), 27-32.
30. Kırılmaz, A. Y., Çelen, Ü. ve Sarp, N. (2003). İlköğretimde Çalışan Bir Öğretmen Grubunda
31. Tükenmişlik Durumu Araştırması. *İlköğretim Online*, 2(1), 2-9.
32. Küçüksüleymanoğlu, R. (2007). Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanlarının Tükenmişlik
33. Düzeyleri. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 7(28), 101-112.
34. Maslach, C. & Jackson, S. E. (1981). The Measurement Of Experienced Burnout, *Journal Of*
35. *Occupational Behavior*, 2, 99-113.
36. Maslach, C., Jackson, S. E. & Leiter, M. P. (1996). *Maslach Burnout Inventory Manual*, Third
37. Edition. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.

38. Özdemir, A. K., Özdemir, H. D., Coşkun, A. ve Çınar, Z. (1999). D.H. Fakültesi Öğretim
39. Elemanlarında Mesleki Tükenmişlik Ölçeğinin Değerlendirilmesi, *C. Ü. Dış Hekimliği*
40. *Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 98-104.
41. Sucuoğlu, B. ve Kuloğlu, N. (1996). Özürlü Çocuklarla Çalışan Öğretmenlerde Tükenmişliğin
42. Değerlendirilmesi. *Türk Psikologlar Dergisi*, 10 (36).